

וכן אמר רבי שמעון בן לקיש כרב — שאכולהו קאי הסיפא של המשנה, שבראיה שניה היא חדלה להיות מסולקת דמים.

ורבי יוחנן אמר: כשמואל שלא שנו אלא בתולה וזקנה, אבל מעוברת ומניקה — דיין כל ימי עיבורן, דיין כל ימי מניקותן!

יא-א כתנאי: מעוברת ומניקה שהיו שופעות דם ובאות [שהיו רואות פעמים מרובות, עדיין הן בחזקה מסולקות דמים], דיין שעתן כל ימי עיבורן, ודיין שעתן כל ימי מניקותן, דברי רבי מאיר.

רבי יוסי ורבי יהודה ורבי שמעון אומרים: לא אמרו דיין שעתן אפילו במעוברת ומניקה, אלא בראייה ראשונה. אבל, בשניה — מטמאה מעת לעת, ומפקידה לפקידה.

שנינו במשנה: ואם ראתה האשה שהיא "מסולקת דמים" את הראיה הראשונה מאונם, אף אם ראתה את הראיה השניה כדרכה — דיה שעתה.

אמר רב הונא: קפצה וראתה, קפצה וראתה, קפצה וראתה — קבעה לה וסת!

ומבררת הגמרא: למאי קבעה לה וסת? אילימא לימים שכל שלשת הראיות-בקפיצה אירעו ביום מסוים, וקא משמע לן רב הונא שהיום המסוים נקבע בתור הוסת, בין אם תקפוץ ובין אם לאו.

זה לא יתכן, כי הא כל יומא דלא קפיין לא חזאי, ומוכח שווסתה תלוי גם בקפיצה ולא ביום בלבד!?

אלא, מבאר הגמרא, שכוונת רב הונא שהיא קובעת לקפיצות לחוד⁽¹⁵⁴⁾, שבכל פעם שתקפוץ, ואפילו ביום אחר, היא חייבת לבדוק, ככל אשה החייבת לבדוק בשעת וסתה. וכן לקולא, שדיה שעתה⁽¹⁵⁵⁾.

ומקשינן: והתניא: כל וסת שתקבענה מחמת אונס [וכגון שקפצה או שהוכתה] אפילו חזרה על עצמה אותה וסת-מחמת-אונס כמה פעמים — לא קבעה וסת!

ומדייקת הגמרא בלשון הברייתא:

מאי לאו, כוונת התנא באמרו "כל וסת שתקבענה מחמת אונס אינה וסת" — היא

הקשתה הגמרא לקפיצות לחוד פשיטא. ובתוס' [ד"ה אלא] דחו את פירש"י [ראה להלן ביאור קושייתם] ונקטו שוסת לקפיצות לחוד פשיטא לגמרא שאינה קובעת וכ"ד הרמב"ן והרשב"א.

155. הנצי"ב דקדק בדברי רש"י שלא נקט הקולא בוסת ש"דיה שעתה" אלא בקביעת וסת לימים אך לא בוסת לקפיצות. וביאר הטעם, שבקפיצות פשיטא שאין חשש קודם שהגיע שעת הוסת, אך מדברי התוס' להלן [סג ב ד"ה אכלה] העלה שבוסת לקפיצות מטמאה מעת לעת

שתלה סברה זו בטעם סילוק דמים במניקת אם משום שנעכר ונעשה חלב או משום שאיברה מתפרקין. ראה עוד רשב"א [תורת הבית ב"ז ש"ג יב א].

154. כך פירשו רש"י והרז"ה. ולדבריהם מה שמבואר בברייתא המובאת להלן שלא קבעה וסת לקפיצות לחוד, היינו בגוונא שהוא מורכב לימים, אבל ודאי כל שקפצה ג"פ בימים מפוזרים קבעה וסת לקפיצות לחוד, וזו היא מימרא דרב הונא. ומכריח הרז"ה כן ממאי שלא

לשלול, ולומר שלא קבעה וסת כלל! (156)

ולפיכך חוזרת בה הגמרא — לא זוהי כונת התנא של הברייתא.

אלא, כוונתו להשמיענו שבמקרה והיה וסת הקפיצות מורכב עם וסת הימים, שראתה בקפיצותיה ביום מכון, נקבע הוסת המורכב

[לימים ולקפיצות] בלבד בתור וסתה.

וזוהו שאמר התנא — לא קבעה וסת לימים לחודייהו, ולא קבעה וסת לקפיצות לחודייהו. אבל, [אלא] — קבעה לה וסת המורכב לימים ולקפיצות.

והוינן בה: מה משמיענו התנא באמרו

מפוזרים, אבל בימים מסודרים ליכא אפילו סלקא דעתך שתקבע וסת לקפיצות לחוד.

אמנם בדיוק לשון רש"י נראה שלכל הפחות בסלקא דעתך אחזה הגמרא ששפיר קובעת וסת לקפיצות גם כשהיה מורכב עם ימים שבמימרא דרב הונא דפריך בגמרא אילמא לימים וכו' אלא לקפיצות פירש"י "כיון דראתה ג"פ על ידי קפיצה הורגלה לראיית קפיצה ובכל יום שתקפוץ מחזקינן לה ברואה ואם לא בדקה טמאה ואפילו שאר ימות שבת" עכ"ל היינו, אף שראתה בחד בשבת כל הג' פעמים מכל מקום קבעה לה וסת לקפיצות לחוד אפילו בשאר ימות השבוע, והטעם יש לומר ששונה וסת שבא על ידי אונס קפיצה מסתם וסת, שסתם וסת ענינה גילוי על טבע האשה מה הסיבה הגורמת לה לראייה שכל אשה יש לה סיבה מסוימת הגורמת לה לראייה. מה שאין כן וסת האונס אינו סיבה מחמתה אלא האונס גורם לה לראייה, ואף אשה שמסולקת דמים יכולה לראות מחמת אונס [ראה משנה לעיל ז ב]. ואם כן, ראתה ג"פ אחר קפיצה אף בימים מסודרים, יש לומר שסברה הגמרא בסלקא דעתך שקבעה וסת לקפיצות לחוד, שהאונס גרם לה לראייה, ולא קבעה וסת לימים כלל.

ואפשר, שלכן הדגיש רש"י כאן שטעם קביעות וסת לקפיצות בג"פ הוא על ידי שהורגלה לראות, בשונה מכל וסת שהוא גילוי מילתא על טבע האשה שראייה על ידי קפיצה לא הוי רק אונס מחמת חולשת האשה אך אחר

156. תוס' מקשים לדעת רש"י, הרי אפשר לבאר הברייתא שאף שלא קבעה וסת לימים לחוד מכל מקום קבעה וסת לקפיצות. וברשב"א תמה על תמיהתם, שהרי גם לרש"י והרו"ה שיש וסת לקפיצות לחוד, זה רק כשאינו מורכב דוקא, אבל ראתה בהרכבה, ודאי שלא קבעה אלא בהרכבה.

אמנם דעת הרשב"א דלא כרש"י, ופירש השקלא וטריא בגמרא דמאי דלא קבעה וסת לא לימים לחודייהו ולא לקפיצות לחודייהו היינו בהרכבה. כי שלא בהרכבה, בימים מפוזרין ודאי אין צורך לאשמועין שלא קבעה וסת לימים, שכלל לא ראתה בימים שווים.

ואם נפרש קושיית התוס' שהגמרא תתרץ שכוונת הברייתא שלא קבעה וסת לימים אלא לקפיצות לחוד כשראתה בימים מפוזרים, יש לתמוה, שהרי זה שלא קבעה וסת לימים אין צריך להשמיע כלל, כיון שלא ראתה בימים מסודרים.

עוד מבואר בתוס' שלמדו בדעת רש"י דמאי דסבירא ליה שקובעת וסת לקפיצות לחוד זה אינו אלא לפי הסלקא דעתך בגמרא. אבל במסקנא, גם רש"י מודה שלא קבעה וסת לקפיצות [ראה הערה הבאה כיצד מוכח כן]. אך ברש"י מפורש [בר"ה קמ"ל] שקובעת וסת לקפיצות לחוד, ראה חידוד הלכות שתמה כן על תוס', והכריח ברש"י כדעת הרו"ה.

וברשב"א מבואר, שאף לדעת רש"י והרו"ה שקובעת וסת לקפיצות, זה רק כשראתה בימים

ג. ואילו בשבת השלישית [לאחר שעברו פעם נוספת אותו מספר מסוים של שבועות] קפצה – ולא הזאי. ולחד בשבת, למחרת – הזאי בלא קפיצה!

מהו דתימא, כיון שבפעם השלישית לא היתה קפיצה ביום שראתה בו, אלא רק ביום שלפניו, אם כן איגלאי מילתא למפרע דדוקא יומא הוא דקגרים לראייה ולא קפיצה [ולא אמרינן שהקפיצה של אתמול השפיעה על הראייה למחרת] – קא משמע לן התנא, באמרו שאין לחשוש לוסת הימים לחודייהו, דקפיצה נמי דאתמול גרמא.

שאשה הקובעת וסת המורכב לימים ולקפיצות אינה קובעת וסת לימים לחודייהו? והרי פשיטא שיש להתחשב גם בקפיצות, שהרי הן עיקר הגורם לראיית הדם (157).

ומבארנין: אמר רב אשי: החידוש של הברייתא הוא במקרה, כגון:

א. דקפיין בחד בשבת, וחזאי.

ב. וקפיין [לאחר מספר מסוים של שבועות] בחד בשבת, וחזאי.

חידוש דאיכא למימר שאף במורכב עיקר הגורם הוה הקפיצות, ולעיל נתבאר שלרש"י אכן סברה הגמרא כך.

ובתוס' הקשו מכאן לרש"י, אמאי לא תירצה הגמרא "שלא קבעה וסת לקפיצות לחודיה כדקסלקא דעתך מעיקרא". ומבואר שלמדו ברש"י שלמסקנת הגמרא אין קובעת וסת לקפיצות.

ובקושייתם הראשונה על רש"י הקשו למה לא תירצה הגמרא שלא קבעה וסת לימים אלא לקפיצות לחוד. והרשב"א תמה על תמיהתם, שכברייאת בהכרח אי אפשר לפרש כן דהא איירי שראתה בהרכבה שאם לא כן, אין כלל הוה אמינא שתקבע לה וסת ליומא, ואם כן, היאך אפשר לומר שתקבע לה וסת לקפיצה לחוד.

ולהמבואר בהערה הקודמת יש לומר שתוס' הבינו ברש"י שהיה סלקא דעתך אף במורכב שתקבע וסת לקפיצות לחוד וע"ז הקשו מנלן לחזור בזה והמעייין בתוהרא"ש יראה מבואר כן.

ולפי זה נראה שאין ראייה מקושיית תוס' שאינם סוברים כלל וסת לקפיצות בימים

שראתה כן ג"פ כבר הורגלה לכך שתראה על ידי קפיצה.

והרשב"א מקשה על רש"י ב' קושיות: א. היאך רש"י והרז"ה פירשו ברב הונא שקבעה וסת לקפיצות לחוד כשלא ראתה בהרכבה הא כשהקשתה הגמרא למאי אילימא לימים וכו' מבואר שרב הונא דיבר במורכב ואיך אמרינן בתירוח הגמרא "אלא לקפיצות" דאיירי שראתה בלי הרכבה. ב. אם כרש"י והרז"ה היה לגמרא לפרש הברייתא דמאי דקאמר דלא קבעה וסת לקפיצות לחוד היינו רק במורכב אבל בלא מורכב קבעה דהא זהו מימרא דרב הונא.

ולפי המבואר ברש"י מוכן היטב. שבתחילה הבינה הגמרא שלרב הונא קבעה וסת לקפיצות אפילו כשראתה בימים מסודרים, ורק במסקנת הגמרא כשביארה את הברייתא שלא קבעה וסת לא לימים ולא לקפיצות הדרינן שבמורכב לא קבעה וסת לקפיצות לחוד רק במורכב, אבל ודאי שבימים מפורזים קבעה וסת לקפיצות לחוד.

157. הרז"ה מוכיח מכאן ממאי דלא פריך קפיצות לחודייהו פשיטא, משמע שיש בזה

קפיצה!¹⁵⁸) דהתם איגלאי מילתא דיומא הוא דקא גרים, וקובעת וסת לימים אף על פי ששתי הראיות הראשונות היו מחמת אונס דקפיצה, כיון שבפעם השלישית ראתה בלא קפיצה.

ונמצא שאין הלישנא אחרינא חולקת על הלישנא קמא, אלא מביאה את דברי רב הונא במקרה נוסף¹⁵⁹).

מתניתין:

במשנה זו מתבארים כמה דיני בדיקה.

מקום סברי הנך ראשונים, שקביעות וסת אין בכך, לפי שהוסת הוא גילוי על טבע האשה מהי סיבת ראייתה, אבל ראייה מחמת אונס, כקפיצה, לעולם היא מקרית מחמת חולשתה, וכדומה. ראה ש"ך [ס"ק מח] ובהגהות תפארת למשה תמה עליו. ולפי המבואר ניחא. שאדרבה, תלייה בקפיצה יותר מוכחת, רק הסיבה שאין קביעות וסת בכך הוא משום שאין זה טבע האשה.

159. כך גרס וביאר הגר"א [קפט כו], ולגירסא שלפנינו עולה מחלוקת בין הלשונות, שקפיצה אתמול אם קובעת וסת לימים או לא ראה רש"ש.

והרמב"ם [איסו"ב ח ה] כתב, שאם קפיצה בשבת וראתה למחר קובעת לימים, משמע לכאורה שפסק כלישנא בתרא וראה מגיד משנה.

ראה הגהות מיימוניות [איסו"ב ח] שכתב, שאף אם אין וסת קבוע לקפיצות, אם קפיצה ג"פ חוששת לוסת שאינו קבוע [הביאו הרמ"א קפו יז]. אך מדברי הר"ן [סו א] נראה לא כך. ראה סדרי טהרה [קפו כג] שביאר דהר"ן לא נוקט כן רק ברואה מחמת טבילה שאם נחשוש לגי

והאי דלא חזאי אתמול בשעת הקפיצה, הוא משום דאכתי לא מטא זמן קפיצה. ולכן, נחשב וסת המורכב לימים ולקפיצות!

לישנא אחרינא:

אמר רב הונא: קפיצה וראתה, קפיצה וראתה, קפיצה וראתה, קבעה לה וסת על ידי שלשת ראיותיה לימים ולא לקפיצות!

והוינן בה: היכי דמי?

אמר רב אשי: כגון דקפיין בחד בשבת וחזאי, וקפיין בחד בשבת וחזאי, ולחד בשבת אחרינא השלישי חזאי בלא

מפוזרים כיון שכל קושייתם ודחייתם לרש"י שלא קבעה הוא במורכב.

ראה ברמב"ן שהקשה על רש"י כקושיות התוס' ותמהים האחרונים ממה שפסק הרמב"ן בהלכותיו שיש וסת לקפיצות. ולהמבואר אין כאן קושייה.

158. רש"י פירש שאין לה וסת באחד בשבת בלא קפיצה של אתמול. ומאידך אין לה וסת לקפיצה מדלא חזיא אתמול בשבת. מבואר שלמסקנא אשה קובעת וסת לקפיצות בימים מפוזרים וכדעת הרז"ה.

ובטעם הראשונים הסוברים שאין וסת לקפיצות נראה, שעל אף שבעצם בראתה אחר קפיצה יש לתלות שעיקר הגורם לראייה היא הקפיצה, ולפיכך תנן לעיל [ז ב] שאף על פי שסתם אשה שהוחזקה כמסולקת בראייה אחת יצאה מחזקת מסולקת, מכל מקום, בראתה מחמת אונס עדיין דייה שעתה ואף בראייה שניה, הרי דתלינן טפי שראייתה מחמת קפיצה מאשר לתלות ראייתה ביום זה כדרך רוב נשים דעלמא [וראה תוספתא פ"א ה"ב שאשה שאין לה וסת קבוע וראתה מאונס דייה שעתה], מכל

יום, שחרית וערבית.

בדיקות אלו צריכה לעשות כל אשה, העוסקת בטהרות חוץ מן הנדה בשבעת ימי הנדות. שאין טעם לחייבה בדיקה שהרי היא טמאה כל שבעה בין תראה דם ובין לאו.

א. אף על פי שאמרו: אשה שיש לה וסת (160) דיה שעתי! ואינה מטמאה טהרות למפרע, ולא חששו בה שמא יצא הדם לפני זמן הוסת — צריכה אותה אשה שיש לה וסת להיות בודקת אפילו שלא בשעת וסתה, ככל הנשים, [אם היא עסוקה בטהרות] (161) בכל

161. רש"י [ד"ה שחרית] נקט שכל המשנה עוסקת בבדיקת שחרית וערבית לטהרות, אך לבעלה אינה צריכה בדיקה אלא בשעה שעוברת לשמש את ביתה, וגם בדיקה זו היא רק משום מיגו שצריכה בדיקה לטהרות, כמבואר בגמרא [בע"ב]. ויוצא לשיטתו, שכל המשנה מיירי בעסוקה בטהרות. ויש לתמוה, אם כן, כל הדינים שבסיפא כתובים כבר ברישא, ומה נתווסף בסיפא.

ראה רמב"ן שפירש, שהסיפא היא פירושא דרישא, וזה לשונו: מתניתין פירושי קא מפרש לה ואזיל, כיצד קתני, כיצד צריכה להיות בודקת פעמים ביום שחרית וערבית ואף על פי שלא שימשה כלל. וכיצד משמשת בעדים בודקת נמי, בשעה שהיא עוברת משאר עסקיה לשמש את ביתה ומשמשת בעדים. ועל כרחק, מדקתני בשעה שהיא עוברת לשמש, היינו עד שלפני תשמיש, ושמע מינה דצריכה בדיקה לפני תשמיש.

אמנם ברש"י משמע קצת באופן אחר, שברישא החידוש הוא באשה שיש לה וסת, שמכל מקום צריכה להיות בודקת שחרית וערבית ככל הנשים. וסיפא קאי על כל הנשים. ושם מפרטת המשנה את דינה.

אך הרמב"ם בפיה"מ כתב, שהרישא עוסקת בבדיקה לבעלה לאחר תשמיש [וכן פסק איסור"ב ד טז שכל הנשים טעונות בדיקה לאחר תשמיש מעיקר דין ויבואר בגמרא], ורק הסיפא עוסקת בבדיקת שחרית וערבית לטהרות, ובבדיקה קודם תשמיש בזמן שהיא עסוקה בטהרות. וראה עוד

פעמים תהא אסורה לעולם. וראה ערוך השולחן [קפט מז] שהקשה, היאך יתכן לחשוש לו כוסת שאינו קבוע, הרי חשש זה איכא רק כשחוששין שמא תקבע וסת, והרי הקפיצות לעולם לא יהא קבוע.

160. כך פירש רש"י. וכתב במעדני יו"ט שגרס "דיה" ולא "דיין". ובפתחי נדה כתב, שרש"י פירש כן רק מפני גירסתו במשנה, אך להלכה טובר כתוס' לעיל [י ב ד"ה דיין] ולהלן [ע"ב ד"ה משמשת לט א ד"ה והיולדת] כתבו שגם הארבע נשים שדיין שעתן [במשנה הקודמת ז, ב] צריכות לבדוק. אמנם דעת הסדרי טהרה בחידושי [ד ב] והגרעק"א [במשניות ובתשו"נו] בדעת רש"י שאינו מצריך בדיקה אלא באשה שיש לה וסת.

ואילו הרשב"א לעיל [ט א] צידד לחלק שארבע נשים אין בודקות אלא לטהרות ולא לבעליהן, ודחה, שלא הוזכר שם בגמרא אלא דין הטהרות, ומשמע שבודקת גם לצרכן, ולכן חילק ונקט שרק בתולה וזקנה צריכין לבדוק, אך מעוברת ומינקת אינן בודקות כי דמיהן מסתלקין תמיד. וכן דעת הרא"ש.

וראה בתוס' להלן [לט א ד"ה והיולדת] העירו שהרי לעיל [ד ב] אמרו שחכמים תקנו לבנות ישראל לבדוק שחרית וערבית כדי להתיר טהרות מעת לעת, ואם כן, למה נשים שדיין שעתן בודקות? ותירצו, שבנשים אלו תקנו לבדוק רק כדי שלא תשתכח תורת בדיקה.

וכן, חוץ מן היולדת היושבת על דם טוהר, שגם אם תמצא דם הרי היא טהורה.

ב. וכן, אף על פי שאמרו שאשה שיש לה וסת דיה שעתה, אם היא עוסקת בטהרות היא חייבת להיות "משמשת בעדים", דהיינו: לבדוק עצמה לפני תשמיש ולאחריו ב"עדים" [עד], היינו המטפחת שמקנחת עצמה בו. שהיא מעידה אם היה דם אם לאו].

החיוב לשמש בעדים הוא, כאמור, בכל אשה העוסקת בטהרות, חוץ מיולדת, היושבת על דם טוהר, שטהורה גם כשתראה דם. וחוץ מן הבתולה, הנבעלת לראשונה, שדמיה, דמי הבתולים, טהורים [ואפילו אם ראתה דם שהוא שונה מדם הבתולים יכולה היא לתלות זאת בדם בתולים, שיכול להשתנות משום התשמיש].

ג. וחזרת המשנה ומסבירה את חיובי הבדיקה:

ומה ששנינו "צריכה להיות בודקת", היינו פעמיים⁽¹⁶²⁾ צריכה להיות בודקת האשה העוסקת בטהרות – שחרית, ובין השמשות. [וטעם בדיקה זאת – שאם תראה דם באמצע היום היא תטמא למפרע רק את הטהרות שנגעה בהם לאחר בדיקת שחרית. אבל הטהרות שנגעה בהם בלילה, לפני בדיקת שחרית, הרי הן טהורות. שהרי בשחרית היתה טהורה בשעת הבדיקה ולא נטמאה אלא לאחר מכן. וכן תציל הבדיקה של בין השמשות, באם תטמא לאחריה, את כל טהרות היום שנעשו לפני הבדיקה]⁽¹⁶³⁾.

וכן חייבת לבדוק עצמה בשעה שהיא עוברת לשמש את ביתה. והיינו, קודם שתשמש [עם בעלה]⁽¹⁶⁴⁾.

ד. יתרות עליהן [על אותן הנשים העוסקות בטהרות] – כהנות, שחייבות בבדיקה נוספת, בשעה שהן אוכלות בתרומה, שחייבות לבדוק עצמן בדיקה נוספת לפני

ברמב"ם פיהמ"ש תחילת פרק שני.

162. לשון "פעמיים" [בתוספת י'] נכתב כדי להדגיש שהכוונה לשתי פעמים, וכן ביארו המאירי והרא"ה [בדיני הפרישה] וראה מלאכת שלמה. אך הרמב"ם בפיה"מ כתב באלה השלושה עיתים וכו', והיינו שהסיפא היא המשך לרישא. אך עוסקת באשה אחרת [שעסוקה בטהרות], ולכן נקטה שלפעמים, בשעה שעוסקת בטהרות, דינה משתנה, וטעונה בדיקות שחרית וערבית.

163. לדעת תוס' והרשב"א שמשנתנו עוסקת גם בנשים שדיין שעתן, לכאורה לא שייך טעם התקנה לבדוק כדי להציל טהרות למפרע. וראה

תוס' להלן [לט א ד"ה והיולדת] שחיוב בדיקתן הוא רק כדי שלא תשתכח תורת בדיקה מהן [שהרי רובן מסולקות רק לזמן, ושוב יחזור להם בעתיד]. וכ"כ תוס' הרא"ש כאן. והחזו"א [צו א] העלה מכך שהטומאה מעת לעת אינה קנס, אלא שהחמירו מחשש שמא תראה, אך כיון שבין כה וכה בודקת פעמיים, לא החמירו יותר מעת לעת, ומה שהצריכה לבדוק פעמיים הוא שמא ראתה ונאבד העד.

164. הרמב"ן פירש לשון "עוברת" שעוברת משאר עסקיה לשמש את ביתה, וכלשון הסיפא "אף בשעת עברתן", ופירש"י שהם מסתלקות מלאכול בתרומה. אך הרע"ב פירש שמכינה את עצמה לשמש, והיינו מלשון עובר לעשייתן,

אכילת התרומה.

רבי יהודה אומר: חייבות הכהנות לבדוק עצמן אף בשעת עברתן, לאחר שמסימות מלאכול בתרומה.

גמרא:

שנינו במשנה: כל הנשים טעונות בדיקה חוץ מן הנדה, דבתוך ימי נדתה לא בעי בדיקה.

אשה קובעת וסת כאשר היא רואה דם בהפרשים מסוימים.

במה דברים אמורים כאשר הקביעות הזאת היא מכח אורח האשה לראות דם בזמנים קצובים. אך אם היא רואה דם מ"מעין פתוח", שיש לתלות שראיית הדם עתה אינה נובעת מכח האורח לראות בזמנים קצובים אלא היא המשך יציאת הדם שהחלה לפני כמה ימים, אין אותה ראיית הדם נחשבת כראיה מחמת וסת האשה, ואינה מצטרפת לראיות אחרות.

ונחלקו רבי יוחנן וריש לקיש מהו "מעין סתום" שהראיה בו קובעת וסת, ומה הוא "מעין פתוח" שאין קובעים בו וסת.

והוינן בה: הניחא לרבי שמעון בן לקיש, דאמר: אשה קובעת לה וסת בתוך י"א ימי זיבתה. אבל — ואין אשה קובעת לה וסת בתוך שבעת ימי נדתה! שפיר אמרו שלא תבדוק, היות ובימי נדתה היא טמאה בין כה וכה, וגם קביעות וסת חדשה לא תתחיל מראיה שתראה במשך שבעת ימי הנידות.

אלא, לרבי יוחנן, דאמר: אשה קובעת לה וסת בתוך ימי נדתה, וכגון שראתה בא' לחודש דם והפסיקה לראות, וחזרה וראתה בתוך שבעת ימי נדתה, ראייה נוספת בה' בחודש, ראויה הראיה הזאת בה' בחודש להצטרף לעוד שתי ראיות, בשני החודשים הבאים, בה' לחודש, וליצור בכך קביעות וסת של ה' בחודש, על אף שבפעם הראשונה היתה הראיה בתוך שבעת ימי הנידות.

ואם כן למה אין הנדה חייבת לבדוק עצמה במשך כל שבעת הימים שאחרי ראייתה הראשונה? והרי אדרבה — תבדוק, דילמא קבעה לה וסת על ידי ראייה נוספת במשך שבעת ימי הנידות. שהרי יתכן שתצטרף ראייה זו לשתי ראיות שיהיו באותו היום בחודשיים הבאים, ותקבע לה וסת באותו היום! (165)

אמר לך רבי יוחנן: כי אמינא אנא דאשה קובעת לה וסת אפילו בצירוף של ראייה

לטהרות או לבעלה. ובערוך לנו כתב, כי רק במקום שיש לה חזקת טהרה ולא חיישינן שתראה אין חיוב בדיקה, אך כאן חזקת טהרתה הוא רק מצד הדין, ועלולה לקבוע וסת, וראה חזו"א [פה יג]. והכרתי [קפו ג] כתב, שבכל אשה אין צריך לתקן כי אם תראה מיד תבדוק,

שמשמעותו, שעומדת קודם תשמיש. וראה להלן שיש נפקא מינה בזה, אם מדובר דוקא בשעה שהיא ערה או גם כשהיא ישנה.

165. בתוס' רא"ש הקשה, היכן מצינו חיוב בדיקה לקביעות וסת, והרי לא חייבו לבדוק אלא

שבתוך שבעת ימי נידה — **היבא דחזיתיה**
לראיה זו שבתוך ימי נידה **ממעין סתום!**

וכגון, שראתה את הראיה הראשונה בא' בחודש, ואת הראיה השניה בא' בחודש הבא, אך בפעם השלישית היא הקדימה לראות כמה ימים לפני ראש חודש, וחזרה וראתה בא' בחודש, שאז אני סבור: על אף שהיתה הראיה השלישית [שבא' בחודש] בתוך שבעת ימי הנידה, היא מצטרפת לשתי הראיות הקודמות לקבוע וסת.

דהואיל ושתי הראיות הראשונות שהיו כל אחת בא' בחדש בתחילת קביעות הוסת, היו שלא בימי הנדות, אמרינן דאף הראיה השלישית בא' בחודש השלישי היא ראייה "מעין סתום".

דהיינו, שגם בפעם הזאת בא' בחדש הוא תחילת ראיתה. ומה שהקדימה וראתה בפעם הזאת כמה ימים לפני א' לחודש — הוא משום דהיו בה דמים יתרים, שהתפרצו לצאת עוד לפני הזמן הראוי לוסתה, שהוא א' בחודש.

אבל, חזיתיה מ"מעין פתוח" לא אמרי [שאם בפעם הראשונה היתה הראיה בתוך ימי נידות. וכגון שראתה בא' לחודש ופעם נוספת בה', ובחדשיים הבאים ראתה רק בה' לחודש, אי אפשר לצרף את ראיית ה' לחודש הראשונה שראתה אותה ב"מעין פתוח" [דהיינו, בתוך שבעת ימי נידתה], לשתי הראיות הבאות בה' לחודש, [על אף

ששתי הראיות הבאות היו מ"מעין סתום", שלא ראתה בהן בימי נידותה].

ולכן, גם לרבי יוחנן לא בעי בדיקה בשבעת ימי הנידות כי גם אם תראה בשאר הימים אין הראיות הללו שהן מתוך מעין פתוח יכולות להצטרף לראיות הבאות⁽¹⁶⁶⁾.

שנינו במשנה: והיולדת היושבת על דם **טוהר** — אינה חייבת בדיקה.

קא פלקא דעתך: ש"היושבת על דם טוהר" אין הכונה שהיא כבר נמצאת בתוך ימי הטוהר עצמן, כי אם כן, אין חידוש בכך שאינה צריכה בדיקה, שהרי דמיה טהורים! אלא, משנתנו עוסקת **במבקשת לישב על דם טוהר**. שנגמרו ימי הטומאה ועומדים להתחיל ימי הטהרה, שאינה צריכה לבדוק כדי להבדיל בין הדמים הטמאים לדמים הטהורים!

והוינן בה: **הניחא לרב דאמר** שכל דמיה של יולדת, הטמאים והטהורים, **ממעין אחד הוא**, אלא שבשבוע הראשון ללידת זכר ובשבועיים הראשונים ללידת נקבה התורה **טמאתו** לאותו מעין וב"ימי הטוהר" הבאים אחריהם התורה **טהרתו**, **שפיר** אינה צריכה לבדוק כדי להבדיל בין הדמים. אלא, על אף שהיא שופעת דם בסוף ימי הטומאה וממשיכה את השפיעה לתוך ימי הטהרה היא יכולה לטבול ולהטהר, כי הדמים של עכשיו הם דמים טהורים.

166. כך פירש רש"י בפירושו הראשון. ופירוש נוסף: "מעין סתום" הוא כשראתה והפסיקה וחזרה לראות בתוך חמשה ימים, ואילו "מעין

אך נדה ויושבת על דם טוהר אין דעתה על ראיותיה, ולכן מקשינן שיתקנו בדיקה לקביעת וסת. ובפתחי נדה עשה בזה מחלוקת ראשונים.

ומתרצינן: "סתם ואח"כ מחלוקת" הוא, שאמנם כאן סתם התנא כבית שמאי אך לקמן במשנה הביא התנא את המחלוקת של בית הלל ובית שמאי. וכל "סתם ואח"כ מחלוקת" אין הלכה כסתם! ולכן אפשר להעמיד את סתם משנתנו כבית שמאי על אף שאין הלכה כמותם.

ואיבעית אימא: מי קתני "מבקשת לישב" שרוצה להתחיל בימי הטהרה, שפטורה מלבדוק בין דם טמא לטהור?

"יושבת על דם טוהר" שכבר פסק המעין הטמא, קתני, והתחילו ימי הטהור ולכן פטורה מבדיקה.

ומקשינן: אי משנתנו עוסקת ביושבת על דם טוהר — מאי למימרא שפטורה מבדיקה? והרי דמה טהור!

ומתרצינן: מהו דתימא תיבדוק, שיש מקום לחייבה לבדוק אם היא רואה דם טוהר.

דדילמא קבעה לה וסת, בשלש פעמים שתבדוק ותמצא דם טהור [וכגון שראתה ג' פעמים מעשרים יום לעשרים יום בתוך ששים ושש ימי טהרה של יולדת נקבה]⁽¹⁶⁷⁾ שאף לאחר שיכלו ימי טהרה נקבע לה וסת

אלא ללוי, דאמר שני מעינות הם, מעין טמא ומעין טהור, וכל עוד לא חדל המעין הטמא משפיעתו הרי דמיה טמאים, אם כן — תבדוק, ואפילו עברו יותר מז' ימים לזכר וי"ד לנקבה, עד שיסתם המעין הטמא ויפתח המעין הטהור. ואמאי פטורה היא מבדיקה? אדרבה, תבדוק, נחייבנה לבדוק בסוף ימי הטומאה, כי דילמא אכתי לא פסק ההוא מעין טמא ועדיין לא יכולים להתחיל ימי הטהרה?

ומתרצינן: אמר לך לוי: הא, משנתנו, מני?

יא-ב בית שמאי היא:

דאמרי בית שמאי: מעין אחד הוא.

לפי לוי חולקים בית הלל ובית שמאי לקמן בדף ל"ה בשאלה זו אם הוי מעין אחד או שנים. ומשנתנו כבית שמאי היא הסוברים שמעין אחד הוא ולכן אינה צריכה לבדוק. ולוי עצמו פוסק כבית הלל ששני מעינות הם, ולדעתם אכן צריכה לבדוק אם פסק המעין הטמא.

ומקשינן: וכי סתם לן תנא כבית שמאי? והרי "סתם משנה" הלכה כמותה, ואלו כאן [אליבא דלוי] — בית הלל חולקים, והלכה כמותם, ומדוע סתם התנא כבית שמאי?!

צריכה לבדוק [וראה מהר"ם].

167. כך פירש רש"י, ומשמע מדבריו שדוקא אם שלשת הראיות היו בימי טוהר אין קובעות וסת, אך אם רק שתיים היו בימי טוהר והשלישית בימי טומאה, משלימות לוסת. וכך כתב מהרש"א על תוס' [ד"ה אפילו]. והיינו, משום שימי טוהר אינם מפקיעים טבע הוסת אלא

פתוח" הוא באופן שראתה ברציפות כל הימים. ותוס' הקשו על פירושו הראשון שהרי רב פפא אמר להלן [לט ב] שאפילו אם ראתה בתוך חמשה ימי ראיתה קבעה וסת, ולכן פירשו ש"מעין פתוח" הוא שראתה שלשה פעמים בא' בחדש ובה' בחדש, ומה ששינונו "חזן מן הנדה" הוא כשראתה פעמיים בא' ובה', שאינה צריכה לבדוק בשלישי בה'. אך בפעמיים הראשונות